

Metrikleşen Akademi Karşısında ‘Yavaş Akademisyenlik’ Paradigması

Miyase Yavuz-Altıntaş

0000-0002-5338-3266

miyase.yavuzaltintas@hbv.edu.tr

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı

Ankara, Türkiye

ror.org/05mskc574

Öz

Bu çalışma modern yükseköğretim kurumlarının neoliberal dönüşümle birlikte akademik başarıyı salt sayısal metriklere indirgeyen mevcut yapısını ve bu mekanikleşmeye karşı entelektüel bir direniş odağı olarak yükselen “Yavaş Bilim/Akademisyenlik” (*Slow Science/Scholarship*) paradigmasını ele almaktadır. Özellikle Berg - Seeber ve *The Slow Science Academy*’nin yaklaşımları ekseninde hareketin temel felsefesi ve ilkeleri incelenmektedir. Çalışma nihayetinde yavaşlık hareketinin yalnızca biçimsel bir yavaşlama değil, akademik özerkliği ve bilimsel derinliği muhafaza etmeyi amaçlayan metodolojik ve etik bir zorunluluk olduğunu savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Akademik Yayıncılık, Yavaş Bilim; Yavaş Akademisyenlik, Neoliberal Üniversite; Metrikleşen Akademi; Akademik Özerklik

The 'Slow Scholarship' Paradigm Against the Metricized Academy

Miyase Yavuz-Altıntaş

0000-0002-5338-3266

miyase.yavuzaltintas@hbv.edu.tr

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Theology, Department of Islamic Law,
Ankara, Türkiye

ror.org/05mskc574

Abstract

This study examines the current structure of modern higher education institutions, which under the influence of neoliberal transformation, have reduced academic success to purely numerical metrics. It focuses on the "Slow Science/Scholarship" paradigm emerging as a locus of intellectual resistance against this mechanization. Within the framework of the approaches put forward by Berg - Seeber and The Slow Science Academy, the philosophy and core principles of the movement are analyzed. Ultimately, the study asserts that the slowness movement is not merely a formal slowing down, but a methodological and ethical necessity aimed at preserving academic autonomy and scientific depth.

Keywords

Academic Publishing; Slow Science; Slow Scholarship; Neoliberal University; Metricized Academy; Academic Autonomy

Akademik Modern yükseköğretim kurumları son yıllarda ciddi bir değişim sürecinden geçmektedir. Bu süreçte başarı kriterleri bilginin derinliği veya toplumsal faydasından ziyade, daha çok yayın ve atıf sayıları, h-indeksi ve puan sistemleri gibi ölçülebilir rakamlara odaklanmıştır. Bu durum akademisyenleri özgür birer araştırmacı olmaktan çıkarıp, sürekli performans sergilemesi beklenen birer ‘bilgi işçisi’ konumuna itmektedir (Vatansever - Gezici Yalçın, 2015). “Yavaş Bilim” (Slow Science) ya da “Yavaş Akademisyenlik” (Slow Scholarship) olarak anılan yavaşlık hareketi, bu hız ve üretkenlik baskısının yarattığı nitelik kaybına ve tükenmişliğe karşı bir çözüm arayışı olarak doğmuştur.

Hareketin temel felsefesi, iyi bir akademik çalışmanın, doğası gereği zaman talep ettiği gerçeğine dayanır. Bu zaman sadece okuma ve yazma filleri için gereken fiziksel süreyi değil, aynı zamanda fikirlerin paylaşma, tartışma, hatalar yapma ve teemmül ile olgunlaşması gereken zamanı da kapsar. Bir başka ifadeyle fikirlerin demlenmesi için gereken nitelikli zamanı ifade eder. Neoliberal üniversite yapısının dayattığı sıkıştırılmış ve sürekli takip edilen zaman çizelgeleri, bu kritik entelektüel süreçleri sekteye uğratmakta ve akademisyenleri bir şeylere yetişme telaşıyla çalışmalar yapmaya zorlamaktadır. Özellikle Sosyal bilimler ve beşerî bilimler, bu baskıyı en derinden hisseden alanlardır. Zira sosyal bilimlerde bilgi üretimi derinlemesine okuma, tefekkür ve taraflar arası etik bir etkileşim gerektiren, özünde yavaş ve nispeten daha fazla zaman isteyen bir süreçtir. Akademisyenler üzerindeki bu yoğun baskı, editöryel süreçlerin her aşamasında kendini açıkça göstermektedir. Bu çalışma ile yavaş akademisyenlik hareketinin temel felsefesi ve ilkeleri irdelenerek, mevcut tartışmalara mütevazı bir katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Üniversitelerin Neoliberal Dönüşümü

Üniversitelerin tarihsel süreçte yaşadığı dönüşüm, hakikat arayışını merkeze alan geleneksel modelden, ekonomik fayda odaklı girişimci bir modele evrilmiştir. Bu yeni anlayış ile akademik emeğin tüm bileşenlerini ölçülebilir çıktılara indirgemekte ve “Yayınla ya da Yok Ol” (*Publish or Perish*) düsturunu kurumsal hayatta kalmanın temel koşulu haline getirmektedir. Bu noktada neoliberal üniversite rejimi ile yavaş akademisyenlik felsefesi arasında yapısal düzeyde keskin karşıtlıklar bulunmaktadır (Berg - Seeber, 2016). Mevcut düzende temel hedef pazar uyumluluğu ve sayısal verilerin artırılmasıyla, yavaş akademisyenlik, bilimsel derinliği ve toplumsal faydayı öncelikli görmektedir.

Bu karşıtlık en belirgin şekilde zaman algısında kendini göstermektedir. Neoliberal yapıda zaman sıkıştırılmış, doğrusal ve ‘zaman paradır’ mantığına dayalı bir kavramken yavaşlık modelinde zaman, bilginin olgunlaşmasına izin veren, geniş ve döngüsel bir süreç olarak kurgulanır. Akademik emek süreçlerinde de benzer bir ayrışma söz konusudur. Mevcut sistem bireysel rekabeti, nicel yayın ve atıf sayılarını teşvik ederken

yavaşlık paradigması kolektif dayanışmayı, hoca-talebe ilişkisini ve etik sorumluluk gibi nitel değerlendirmeleri savunmaktadır.

Yönetişim düzeyinde ise kurumsal işletmecilik anlayışı ön plana çıkmaktadır. Bu durum, akademisyenlerin asli görevi olan düşünme eylemine ayıracakları zamanın profesyonel yöneticilerce denetlenmesine yol açmaktadır. Yavaş akademisyenlik, bu baskıya karşı akademik özerklik ve öz-yönetim alanlarını korumaya çalışır. Teknoloji kullanımında da karşıtlıklar bulunmaktadır. E-posta trafiği ve anlık mesajlaşma grupları üzerinden kurulan sürekli ulaşılabilirlik baskısına karşı yavaşlık hareketi, derinlemesine odaklanma için dijital detoks gibi alternatif yöntemleri önermektedir.

Yavaş Akademisyenliğin Felsefi Temelleri ve İlkeleri

Kökleri 1980'lerdeki yavaşlık ve sadelik hareketine dayanan Yavaş Akademisyenlik hareketi, hızlı bilim üretimine karşı bilginin titizlikle üretilmesini savunur.¹ Yavaş akademisyenlik hareketinin kurumsal ve felsefi düzlemdeki en temel dayanağını, The Slow Science Academy (2010) tarafından yayımlanan Yavaş Bilim Manifestosu oluşturmaktadır. Bu öncü metnin ardından, neoliberal akademinin yarattığı çok boyutlu baskılara karşı farklı disiplinler ve uzmanlık alanları özelinde çeşitli manifestolar kaleme alınarak hareketin kapsamı genişlemiştir. Günümüzde bu manifestolar, sadece bireysel birer tercih olmanın ötesine geçerek, akademik özgürlüğü ve bilginin niteliğini korumak isteyen pek çok akademisyen ve kurum tarafından entelektüel bir direniş ve çalışma modeli olarak benimsenmektedir.

Örnek olması açısından The Slow Science Academy'nin Yavaş Bilim Manifestosu'na burada yer verilecektir:

Biz bilim insanlarıyız. Blog yazmıyoruz. Tweet atmıyoruz. Acele etmiyoruz, zamanımızı kullanıyoruz.

Bizi yanlış anlamayın; 21. yüzyılın başındaki o "hızlandırılmış" bilime "evet" diyoruz. Hakemli dergi yayınlarının sürekli akışına ve bunların etkisine (impact) evet diyoruz; bilim bloglarına, medya ve halkla ilişkiler gerekliliklerine evet diyoruz; tüm disiplinlerde artan uzmanlaşmaya ve çeşitliliğe evet diyoruz. Ayrıca araştırmaların sağlık hizmetlerine ve gelecekteki refaha geri besleme sağlamasına da evet diyoruz. Hepimiz bu oyunun içindeyiz.

Ancak, her şeyin bundan ibaret olamayacağını savunuyoruz. Bilimin düşünmek için zamana ihtiyacı vardır. Bilimin okumak için zamana ve hata yapmak için zamana ihtiyacı vardır. Bilim, şu anda tam olarak ne olduğunu her zaman bilemez. Bilim; sarsıntılı hareketlerle ve öngörülemeyen sıçramalarla, istikrarsız bir şekilde gelişir; ancak aynı

---

¹ Yavaş akademisyenlik kavramının kurumsal çerçevesi hakkında ayrıntılı bir inceleme için bk. Raşit Süzer, "Yavaş Bilim Terimine Bir Bakış", *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi* 5/11 (Nisan 2023), 75-86.

zamanda, kendisine yer açılması ve hakkının teslim edilmesi gereken çok yavaş bir zaman ölçeğinde ilerler.

Yüzlerce yıl boyunca "yavaş bilim", tahayyül edilebilen neredeyse tek bilim biçimiydi; bugün ise bu yaklaşımın yeniden canlandırılmayı hak ettiğini ve korunmaya muhtaç olduğunu savunuyoruz. Toplum, bilim insanlarına ihtiyaç duydukları zamanı vermeli; fakat daha da önemlisi, bilim insanları kendi zamanlarını almalıdır.

Düşünmek için zamana ihtiyacımız var. Sindirmek için zamana ihtiyacımız var. Özellikle de beşerî bilimlerle doğa bilimleri arasında kaybolan diyalogu yeniden canlandırırken, birbirimizi yanlış anlamak için zamana ihtiyacımız var. Size bilimimizin ne anlama geldiğini veya neye iyi geleceğini sürekli olarak söyleyemeyiz; çünkü bunu biz de henüz bilmiyoruz. Bilimin zamana ihtiyacı vardır.

— *Biz düşünürken, lütfen sabredin.*

Bu alandaki en temel referans kaynaklardan bir diğeri Maggie Berg ve Barbara K. Seeber'in 2016 yılında yayımlanan *The Slow Professor: Challenging the Culture of Speed in the Academy* adlı eseridir. Berg ve Seeber, akademisyenlerin hissettiği suçluluk duygusunun aslında sistemsel bir baskıdan kaynaklandığına işaret ederek üniversitelerin birer işletme gibi yönetilmesine karşı profesyonel bir direniş stratejisi sunarlar. Bu çerçevede akademik hayatın niteliğini geri kazanması zaman algısı, eğitim anlayışı, araştırma pratikleri ve mesleki dayanışma alanlarında bütüncül bir dönüşümü zorunlu kılmaktadır.

Bu dönüşümün ilk adımı, geleneksel zaman yönetimi anlayışının kökten sorgulanmasıdır. Berg ve Seeber, çoklu görev (multitasking) ve bitmek bilmeyen yapılacaklar listeleri gibi endüstriyel verimlilik tekniklerinin, akademik yaratıcılığın doğasına aykırı olduğunu savunur (Berg - Seeber, 2016, 21). Akademik üretim, fabrikasyon bir süreçten farklı olarak, ölçülemeyen ve sınırları belirsiz zamansız anlara (timeless time\timelessness) ihtiyaç duyar (Berg - Seeber, 2016, 26). Yazarların yaklaşımına göre, niceliksel bir yoğunluk yerine daha az ama daha derin işler üretmek, harcanan vaktin başlı başına bir değer olduğunu kabul etmekle mümkündür.

Bu yavaşlık felsefesi, sınıflardaki eğitim pratiklerine de bir haz ve merak unsuru olarak yansımaktadır. Yavaş akademisyenlik modeli, öğretimi standartlaştırılmış içeriklerin aktarıldığı mekanik bir süreçten çıkarıp, öğrenciyi bir müşteri değil, keşif sürecinin aktif bir paydaşı olarak konumlandırır (Berg - Seeber, 2016, 49). Bu pedagojik yaklaşım, yerel ihtiyaçları gözetken ve öğrenme eyleminden keyif almayı öncelikli kılan bir sınıf ortamını savunur.

Akademik bilgi üretim süreçlerinde dijitalleşmenin yarattığı hız, beraberinde bir yüzeyselleşme riskini getirmektedir. Berg ve Seeber'a göre, internet kullanım alışkanlıkları zihni derinlemesine odaklanma yerine tarama ve göz gezdirme pratiklerine alıştırmakta, bu durum ise entelektüel ufkun daralmasına sebebiyet vermektedir. Dijital ekranların araştırmacıları en hızlı erişilebilir sonuçlara ve hâkim görüşlere yönlendiren

yapısı, araştırmanın özündeki eleştirel derinliği zayıflatmaktadır. Yazarlar, bu metodolojik kısıtlılığa karşı fiziksel kütüphane rafları arasında yapılan gezintinin hayatiyetini vurgular. Zira algoritmik arama motorları yalnızca önceden tanımlanmış anahtar kelimeler üzerinden sonuç üretirken; kütüphanenin fiziksel mekânı, “kasıtsız bilgi” olarak tanımlanan tesadüfi ve zihin açıcı keşiflere imkân tanımaktadır. Sonuç olarak, dijital veri tabanlarında yalnızca tam metin erişimi olan kaynaklara odaklanılmasının akademik çeşitliliği tek tipleştirdiği savunularak, bilimsel zenginliğin muhafazası için kütüphanelerin fiziksel varlığının ve geleneksel araştırma yöntemlerinin korunması gerektiği ileri sürülmektedir (Berg - Seeber, 2016, 66-67).

Son olarak bu paradigma, neoliberal sistemin birbirine rakip hale getirerek yalnızlaştırdığı akademisyenler arasında kolektif bir topluluk bilincini yeniden canlandırmayı hedefler. Meslektaşlar arasındaki dayanışma ve yüz yüze kurulan gerçek etkileşimler, sadece sosyal bir ihtiyaç değil, aynı zamanda mevcut düzene karşı duran bir direniş biçimi olarak sunulur. Berg ve Seeber’e göre akademik hayatın iyileşmesi, bireysel başarı hırslarının yerini kolektif bir sorumluluk ve topluluk bilincine bırakmasıyla mümkün olacaktır (Berg - Seeber, 2016, 89-90).

Sonuç Yerine

Yavaş Bilim\Akademisyenlik hareketi yalnızca akademisyenlerin çalışma saatlerini düzenlemeyi veya idari yüklerini hafifletmeyi amaçlayan teknik bir talep değildir. Bu hareket özünde üniversitenin temel misyonu olan özgür, bağımsız ve derinlikli düşünce üretimini korumayı hedefleyen ilmi bir duruştur. Özellikle nitel araştırmalar söz konusu olduğunda yavaşlık, bir tercih olmanın ötesinde metodolojik bir zorunluluktur. Yavaş akademisyenlik paradigması akademik üretkenliği artırmak ve onun anlamını korumak arasındaki dengeye dair önemli sorgulamalar yaptırmaktadır. Ancak nihai yönelimi akademik camianın ortak çabası belirleyecektir.

Kaynakça

Berg, Maggie - Seeber, Barbara K. *The Slow Professor: Challenging the Culture of Speed in the Academy*. Toronto: University of Toronto Press, 2016.

Süzer, Raşit. “Yavaş Bilim Terimine Bir Bakış”. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzeli Sanatlar Dergisi* 5/11 (Nisan 2023), 75-86. <https://izlik.org/JA74RC48EH>

The Slow Science Academy. “The Slow Science Manifesto”. EriŐim 27 Mart 2026. <http://slow-science.org/>

Vatansever, Aslı - Gezici Yalçın, Meral. *Ne Ders Olsa Veririz: Akademisyenliğin Sınırları ve Ağır İŐçiliği*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.